

Davacılar ve Yürütmenin Durdurulmasını İsteyenler :

1- Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanlığı

Vekili : Av. Ziyet Özçelik

Tunus Cad. No.21/3 - Kavaklıdere/Ankara

2- Türkiye Barolar Birliği

Vekili : Av. Seray Şenfer

Oğuzlar Mh. Barış Manço Cd. Av. Özdemir Özok Sk.

No:8 Balgat - Çankaya/ANKARA

3- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)

Vekili : Av. Nurten Çağlar Yakış

Selanik Cd. No:19/1 Kızılay - Çankaya/ANKARA

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı - ANKARA

Vekili : Bayram Keskin, İ. Hukuk Müşaviri - Aynı yerde

İstemin Özeti : 25.11.2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin 2. maddesinin (c) bendinin (*dava dilekçesinde sehven "a" bendi denilmiştir*), 4/1. maddesinin (b, g, i, o, p) bentlerinin, 7/1. maddesinin (c) bendinin, 8. maddesinin 5. fıkrasının, 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli" "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadelerinin ve 4. maddesinin (o) bendinde belirtilen gerekçeler doğrultusunda maddenin tamamının, 10. maddesinin 1. fıkrasının ve eksik düzenleme nedeniyle maddenin tamamının, 11. maddesinin 1. ve 3. fıkralarının, 12. maddesinin 2. fıkrasının ve 9. fıkrasının (b) bendinin, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkralarının, 17. maddesinin 2. fıkrasının ve 4/1. maddesinin (o) bendinde belirtilen gerekçeler doğrultusunda maddenin tamamının, 19/1. maddesinin (b) bendinin, 20. maddesinin (*dava dilekçesinde sehven "b" bendi denilmiştir*), 21. maddesinin 1. fıkrasının, 24. maddesinin 1. fıkrasının (e ve f) bentleri başta olmak üzere maddenin tamamının, 25. maddesinin 1. fıkrasının, geçici 1. ve 3. maddelerinin ve 15. maddesi ile 16. maddesinin 4. fıkrasının ise eksik düzenleme nedeniyle iptaline, bu maddelerin iptal edilmesi halinde Yönetmeliğin diğer maddelerinin uygulama olanağı kalmayacağından Yönetmeliğin tamamının iptaline, EK-1 listesinin 13, 14, 43 ve 45. maddelerinin, EK-2 listesinin 41, 42, 45, 46, 47 ve 49/b maddelerinin, EK-1 listesinden çıkarılan; 1- Tank hacminin 100 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler, 2- 3.000.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri, 3- Toplu konut projeleri (2.000 konut ve üzeri), 4- 500 yatak ve üzeri kapasiteli hastaneler, 6- Alışveriş merkezleri (50.000 m² ve üzeri kapalı inşaat alanı) proje ve faaliyetlere ilişkin düzenlemeler ile EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projeleri, 2- Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler, 3- Arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler, 4- Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m² ve üzeri eğitim tesisleri.), 5- 50-500 yatak kapasiteli hastaneler ve hastane ve tıp merkezleri bünyesi dışında yer alan diyaliz merkezleri (15 cihaz ve üzeri), 6- Tuzun çıkarılması, 7- Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökümü proje ve faaliyetlerine ilişkin düzenlemelere 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde yer verilmesine rağmen dava konusu Yönetmeliğin EK'lerinde yer verilmemesi ve sağlık etki değerlendirilmesi yapılmasına yönelik düzenlemelere EK'lerde esaslı bir şekilde yer verilmemesi nedeniyle EK-1 ve EK-2 listesinin tamamının eksik düzenleme nedeniyle iptaline ve yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi istenilmektedir.

Danıştay Tetkik Hakimi : Halil İbrahim Abay

Düşüncesi : **Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi**

yönünden; Danıştay Ondördüncü Dairesinin 19.06.2014 günlü, E:2013/10649 sayılı yürütmeyi durdurma kararında yer verilen gerekçelere aykırı yapılan düzenlemede hukuki isabet bulunmamaktadır.

Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendi yönünden; gerçekleştirilmesi planlanan projenin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesi sürecini içeren başvuru ile inşaat arasındaki sürecin kapsama alınmadığı, dolayısıyla çevresel etki değerlendirmesinin kapsamının daraltıldığı anlaşıldığından, söz konusu düzenlemede hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin 8. maddesinin 5. fıkrasının, 11. maddesinin 3. fıkrasının, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkraları ile 17. maddesinin 2. fıkrası yönünden; dava konusu Yönetmelikte ÇED sürecinde halkın katılımının sağlanması, ÇED süreci sonucunda ise alınan kararların halka duyurulması amacıyla ilan ve duyuru yapılması zorunluluğu getirilmiş ise de; ilan ve duyuruların yapılmasının öngörüldüğü "anons" ve "askıda ilan" kavramlarının tanımı yapılmamış, ÇED sürecinde yapılacak olan anons ve askıda ilanlar ile ÇED süreci hakkında verilen kararlar için yapılacak olan askıda ilanının nerede yapılacağı, projeden etkilenen veya etkilenmesi muhtemel olan halkın yaşadığı yerde yapılıp yapılmayacağı, yapılacak olan anons ve ilanların ilgili halkın rahatlıkla öğrenebileceği şekilde nasıl yapılacağı konusunda ise herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle, söz konusu düzenlemelerde hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli" "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadeleri yönünden; yürürlükten kaldırılan 2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde; halkın katılımı toplantısının tarihini, saatini, yerini ve konusunu belirten bir ilan; *projenin gerçekleştirileceği yörede yerel süreli yayınlanan bir gazete ile birlikte o yörede yaygın süreli yayınlanan ulusal bir gazetede* yayımlanacağı düzenlenmiş iken, dava konusu Yönetmeliğinin 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde ise ilan; *projenin gerçekleştirileceği yörede yayınlanan yerel süreli yayın ile birlikte yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede* yayımlanacağı düzenlenmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun "İlkeler" başlıklı 3. maddesinin (e) bendinde, halkın çevresel etkiler doğurabilecek faaliyetlerle ilgili karar alma sürecine katılım hakkı kabul edilmiştir.

Halkın çevresel etkiler doğurabilecek faaliyetlerle ilgili karar alma sürecinin erken bir aşamasında yapılacak olan halkın katılımı toplantısı konusunda açık bir ilanla veya uygun bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Dava konusu düzenleme ile, yörede yapılacak olan ilanların herhangi bir yerel süreli yayınlara yapılmasına imkan verildiği, halkın kolaylıkla ulaşabileceği yerel süreli yayınlanan bir gazetede yayınlanmasının zorunluluğun ortadan kaldırıldığı; diğer yandan, 2013 tarihli Yönetmelikte ilanların yayınlanacağı ulusal gazetenin o yörede yaygın süreli olarak yayınlanan bir gazete olması şartı aranırken, dava konusu düzenleme ile yaygın süreli yayınlanan gazetenin o yörede yayınlanması zorunluluğu kaldırıldığı anlaşıldığından, dava konusu Yönetmeliğin 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli" "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadelerinde hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin 19/1 maddesinin (b) bendi yönünden; söz konusu düzenlemede taahhüde aykırılık durumunda verilebilecek süreye ilişkin herhangi bir üst sınır konulmadığı anlaşıldığından, söz konusu düzenlemede 2872 sayılı Çevre Kanununun 15. maddesine uyarlılık görülmemiştir.

Yönetmeliğin 24. maddesinin (f) bendi yönünden; kapasite artışlarında izlenmesi gereken yöntemin, bakanlığın takdirine bırakılması, mevcut kapasitenin dikkate alınmaksızın salt kapasite artışı üzerinden değerlendirilmesine sebebiyet verebileceği sonucuna ulaşıldığından, yapılan düzenlemede hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin 25. maddesi yönünden; entegre bir projenin birden fazla ÇED sürecine ayrılmasına imkan veren düzenlemede hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin geçici 1. maddesi yönünden:

Dava konusu Yönetmelik hükümlerinin sadece proje sahibinin lehine olan hükümlerin geçmişe etkili olarak uygulanabilmesine imkan tanıyan, sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kalkınma ve katılım ilkeleri çerçevesinde çevrenin korunması hususunu ise göz ardı eden düzenlemenin, 2872 sayılı Çevre Kanununun amacına aykırı olduğu sonucuna varıldığından, dava konusu Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde hukuki görülmemiştir.

Bu nedenle; 25.11.2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) ve (i) bentleri, 8. maddesinin 5. fıkrası, 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli" "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadeleri, 11. maddesinin 3. fıkrası, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkraları, 17. maddesinin 2. fıkrası, 19. maddesinin (b) bendi ve 24. maddesinin (f) bendi, 25. maddesinin 1. fıkrası ve geçici 1. maddesi yönünden **yürütmenin durdurulması isteminin kabulü;** diğer maddeler yönünden ise **yürütmenin durdurulması isteminin reddi** gerektiği düşünülmektedir.

EK-1 ve EK-2 listeleri yönünden:

Dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinin 13, 43 ve 45. maddeleri, EK-2 listesinin 41, 42., 45, ve 47. maddeleri, EK-1 listesinden çıkarılan; 1-Tank hacminin 100 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler, 2- 3.000.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri, 3- Toplu konut projeleri (2.000 konut ve üzeri), 4- 500 yatak ve üzeri kapasiteli hastaneler, 6- Alışveriş merkezleri (50.000 m² ve üzeri kapalı inşaat alanı) proje ve faaliyetlere ilişkin düzenlemeler ile EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler, 2- Arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler, 3- Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m² ve üzeri eğitim tesisleri.), 4- 50-500 yatak kapasiteli hastaneler ve hastane ve tıp merkezleri bünyesi dışında yer alan diyaliz merkezleri (15 cihaz ve üzeri), 5- Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökümü proje ve faaliyetlere ilişkin değişiklikler yönünden **yürütmenin durdurulması isteminin kabulü;** Ek-1 listesinin 14. maddesi, EK-2 listesinin 46. ve 49/b maddeleri ile EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projeleri, 2- Tuzun çıkarılması faaliyetine ilişkin değişiklikler ile sağlık etki değerlendirilmesi yapılmasına yönelik düzenlemelere EK'lerde esaslı bir şekilde yer verilmemesi nedeniyle EK-1 ve EK-2 listesinin tamamının eksik düzenleme nedeniyle iptali istemi yönünden ise **yürütmenin durdurulması isteminin reddi** gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Ondördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü:

Dava; 25.11.2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin 2. maddesinin (c) bendinin (*dava dilekçesinde sehven "a" bendi denilmiştir*), 4/1. maddesinin (b, g, i, o, p) bentlerinin, 7/1. maddesinin (c) bendinin, 8. maddesinin 5. fıkrasının, 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli" "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadelerinin ve 4. maddesinin (o) bendinde belirtilen gerekçeler doğrultusunda maddenin tamamının, 10. maddesinin 1. fıkrasının ve eksik düzenleme nedeniyle maddenin tamamının, 11. maddesinin 1. ve 3. fıkralarının, 12. maddesinin 2. fıkrasının ve 9. fıkrasının (b) bendinin, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkralarının, 17. maddesinin 2. fıkrasının ve 4/1. maddesinin (o) bendinde belirtilen gerekçeler doğrultusunda maddenin tamamının, 19/1. maddesinin (b) bendinin, 20. maddesinin (*dava dilekçesinde sehven "b" bendi denilmiştir*), 21. maddesinin 1. fıkrasının, 24. maddesinin 1. fıkrasının (e ve f) bentleri başta olmak üzere maddenin tamamının, 25. maddesinin 1. fıkrasının, geçici 1. ve 3. maddelerinin ve 15. maddesi ile 16. maddesinin 4. fıkrasının ise eksik düzenleme nedeniyle iptaline, bu maddelerin iptal edilmesi halinde Yönetmeliğin diğer maddelerinin uygulama olanağı kalmayacağından Yönetmeliğin tamamının iptaline, EK-1 listesinin 13, 14, 43 ve 45. maddelerinin, EK-2 listesinin 41, 42, 45, 46, 47 ve 49/b maddelerinin, EK-1 listesinden çıkarılan; 1- Tank hacminin 100 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler, 2- 3.000.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri, 3- Toplu konut projeleri (2.000 konut ve üzeri), 4- 500 yatak ve üzeri kapasiteli hastaneler, 6- Alışveriş merkezleri (50.000 m² ve üzeri kapalı inşaat alanı) proje ve faaliyetlere ilişkin düzenlemeler ile EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projeleri, 2- Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler, 3- Arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler, 4- Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m² ve üzeri eğitim tesisleri.), 5- 50-500 yatak kapasiteli hastaneler ve hastane ve tıp merkezleri bünyesi dışında yer alan diyaliz merkezleri (15 cihaz ve üzeri), 6- Tuzun çıkarılması, 7- Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökülmesi proje ve faaliyetlerine ilişkin düzenlemelere 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde yer verilmesine rağmen dava konusu Yönetmeliğin EK'lerinde yer verilmemesi ve sağlık etki değerlendirilmesi yapılmasına yönelik düzenlemelere EK'lerde esaslı bir şekilde yer verilmemesi nedeniyle EK-1 ve EK-2 listesinin tamamının eksik düzenleme nedeniyle iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılmıştır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 56. maddesinde; "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler." hükmüne yer verilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 1. maddesinde; Kanunun amacı; bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak olarak kabul edilmiş, 10. maddesinde; gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü oldukları, bu raporla bağlantılı, Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esasların Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirleneceği düzenlemesine yer verilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 10. maddesinde dayanılarak hazırlanan ve 25.11.2014 günü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin bazı maddelerinin iptali istemi bakılan davanın konusunu oluşturduğundan, iptali istenilen maddelerin incelenmesine geçilmiştir.

Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinin incelenmesi;

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinde; idarenin, Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu kurala bağlanmıştır.

Dava konusu Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde; "Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar: Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu, Proje Tanıtım Dosyası hazırlamak ve sunmak, "**ÇED Olumlu**" kararı alan projelerin inşaat dönemine ilişkin izleme ve kontrol çalışmalarına yardımcı olacak raporlamaları yapmak için gerekli şartları taşıyan kurum/kuruluşları ifade eder." düzenlemesi, "Yatırımın izlenmesi ve kontrol edilmesi" başlıklı 18. maddesinde; "(1) Bakanlık, "ÇED Olumlu" kararı veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen projelerle ilgili olarak, Nihai ÇED Raporu ve/veya "ÇED Gerekli Değildir" kararına esas Proje Tanıtım Dosyasında taahhüt edilen hususların yerine getirilip getirilmediğini izler ve kontrol eder. (2) Bakanlık bu görevi yerine getirirken gerekli görmesi durumunda ilgili kurum/kuruluşlarla işbirliği yapar. (3) **Proje sahibi, "ÇED Olumlu" kararını aldıktan sonra yatırımın başlangıç, inşaat dönemine ilişkin izleme raporlarını Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara yaptırmakla, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar da bu raporları Komisyonca belirlenen periyotlarda, Bakanlığa sunmakla yükümlüdür.** (4) Proje sahibi "ÇED Olumlu" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararını aldıktan sonra projede yapılacak bu Yönetmeliğe tabi değişiklikleri Bakanlığa veya Valiliğe bildirmekle yükümlüdür." hükmü, 26. maddesinde ise; "ÇED Başvuru Dosyası, ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası hazırlayacak kurum/kuruluşlar Bakanlıktan Yeterlik Belgesi almakla yükümlüdürler. Yeterlik Belgesinin verilmesi, Yeterlik Belgesi verilen kurum/kuruluşların denetimi ve belgenin iptal edilmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça yayımlanacak bir tebliğ ile düzenlenir" hükmü yer almıştır.

Dava konusu Yönetmeliğin 29. maddesi ile yürürlükten kaldırılan 03.10.2013 günü, 28784 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan; "Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlar: Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu, Proje Tanıtım Dosyası hazırlamak ve sunmak, **ÇED Olumlu Kararı alan projelerin inşaat dönemine ilişkin izleme ve kontrolü raporlama çalışmalarını yapabilmek** için gerekli şartları taşıyan kurum/kuruluşları ifade eder." düzenlemesinin iptali istemiyle açılan davada, Danıştay Ondördüncü Dairesinin 19.06.2014 günü, E:2013/10649 sayılı kararı ile;

"2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 12. maddesinde; "Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine veya Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usûl ve esasları çerçevesinde yapılır." kuralı yer almıştır.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

2872 sayılı Çevre Kanunu'nu değiştiren 5491 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin iptali istemiyle açılan dava sonucunda; Anayasa Mahkemesi'nin 15.01.2009 günlü, E:2006/99, K:2009/9 sayılı kararıyla, "Anayasa'nın 7. maddesinde "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez"; 123. maddesinde, "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur" denilmektedir. **İdarenin kanuniliği ilkesi, idarenin ve organlarının görev ve yetkilerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde yasayla düzenlenmesini gerekli kılar.** 12. maddede, 2872 sayılı Yasa hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Çevre ve Orman Bakanlığına verilmiş, Bakanlığın gerektiğinde bu yetkiyi devredebileceği kamu kurum ve kuruluşları tek tek sayıldıktan sonra, iptali istenilen ibareyle, Yasa'da belirtilen kurum ve kuruluşlar dışında Bakanlığın uygun göreceği diğer kurum ve kuruluşlara da anılan denetleme yetkisinin devredilebilmesi öngörülmüştür. **Denetleme yetkisinin hangi kurum ve kuruluşa devredileceğinin Yasa'da açıkça belirtilmeksizin Bakanlığın takdirine bırakılması, Anayasa'nın 7. ve 123. maddelerine aykırıdır.**" gerekçesiyle, 2872 sayılı Kanun'un 12. maddesinin 1. fıkrasının 2. tümcesindeki " veya Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlar " ibaresinin iptaline karar verilmiş ve karar; 08.07.2009 günlü, 27282 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır...

Yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere denetleme yetkisinin ancak yasayla açıkça hangi kurum ve kuruluşa devredileceğinin belirtilmesi halinde devri mümkün olup; Bakanlıkça yasal dayanağı bulunmaksızın yetki devrinin olanaklı olmadığı açıktır. Davalı idare savunmasında; izleme ve denetim yetkisinin devredilmediğini, hem projelerin inşaat aşamasındaki, hem de rapor hazırlayan kuruluşların takibinin yapıldığını, Bakanlığa ulaşan izleme formları kapsamında Bakanlıkça yapılan denetimde projede tespit edilen aykırılıklar için Çevre Kanunundaki yaptırımların uygulanacağını, rapor hazırlayan firmalara da yanlış veya eksik form düzenlemeleri halinde yeterlik tebliği gereği ceza puanları düzenleneceğini, bu şekilde hem projelerin hem de rapor hazırlayan firmaların çalışmalarının da denetlendiğini öne sürmüş ise de, Yeterlik Tebliği ek-4'de yer alan formdan; söz konusu kuruluşlarca yapılan izleme ve kontrolün denetim niteliği taşıdığı, bu nedenle, idarenin kanuniliği ilkesi gereği, idare adına denetim yaparak rapor hazırlayan söz konusu kuruluşların da yasal dayanağı bulunmaksızın 3. kişilerin denetimine yönelik yetki kullanmalarına olanak bulunmamaktadır.

Öte yandan; izleme ve kontrol raporlama çalışması yapan kuruluşların, söz konusu projeye ilişkin daha önceden ÇED Raporu hazırlama yetkisi verilen bu kuruluşlar olduğu hususu dikkate alınınca, projelerin inşaat dönemine ilişkin izleme, kontrol ve raporlama çalışmalarını yapmalarının kendi kendini denetleme anlamına geleceğini, bunun dolaylı denetimsizlik ortamı oluşturacağını, denetim mekanizmasının ÇED Raporunu hazırlayan kurum/kuruluştan bağımsız kuruluşlarca yapılması gerektiği, aksi halde kamu eliyle denetimin zayıflatılmasının söz konusu olacağından, yukarıda belirtilen nedenlerle dava konusu düzenlemede hukuki isabet görülmemiştir." gerekçeleriyle söz konusu düzenlemenin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir. Değinen karara yapılan itiraz ise Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 10.11.2014 günlü, YD İtiraz No:2014/820 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendini hakkında Danıştay Ondördüncü Dairesinin 19.06.2014 günlü, E:2013/10649 sayılı kararı ile yürütmeyi durdurma kararı verildikten sonra, dava konusu Yönetmelik ile yapılan düzenleme ile sadece, 2013 tarihli Yönetmelikte yer alan "**yetkilendirilmiş**" kelimesi "**yeterlik**" olarak, "**izleme ve**

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

kontrolü raporlama çalışmalarını yapabilmek" ifadesi ise "izleme ve kontrol çalışmalarına yardımcı olacak raporlamaları yapmak" olarak değiştirilmiştir.

Davalı idare tarafından, Danıştay Ondördüncü Dairesinin 19.06.2014 günlü, E:2013/10649 sayılı yürütmeyi durdurma kararında yer verilen gerekçelerden hareketle, dava konusu Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine "yardımcı olacak" ifadesinin eklendiği belirtilmiş ise de; dava konusu düzenleme ile söz konusu kuruluşlarca yapılacak olan faaliyetin "izleme ve kontrol çalışmalarına yardımcı olacak raporlamaları yapmak" şeklinde değiştirilmesinin, izleme ve kontrolün denetim niteliğini ortadan kaldırmadığı, yasal dayanak bulunmaksızın, idare adına denetim yaparak rapor hazırlama niteliğinin devam ettiği, izleme ve kontrol raporlama çalışması yapan kuruluşların, söz konusu projeye ilişkin daha önceden ÇED Raporu hazırlama yetkisi verilen bu kuruluşlar olduğu hususu dikkate alınınca, projelerin inşaat dönemine ilişkin izleme, kontrol ve raporlama çalışmalarına yardımcı olacak raporlamaları yapmalarının kendi kendini denetleme anlamına geleceğini, bunun dolaylı denetimsizlik ortamı oluşturacağını, denetim mekanizmasının ÇED Raporunu hazırlayan kurum/kuruluştan bağımsız kuruluşlarca yapılması gerektiği, aksi halde kamu eliyle denetimin zayıflatılmasının söz konusu olacağı açıktır.

Bu durumda; Danıştay Ondördüncü Dairesince verilen yürütmeyi durdurma kararında yer verilen gerekçelere ve mevzuata aykırı olan düzenlemede hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin 8. maddesinin 5. fıkrasının, 11. maddesinin 3. fıkrasının, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkraları ile 17. maddesinin 2. fıkrasının incelenmesi:

2872 sayılı Çevre Kanununun 1. maddesinde; Kanunun amacı; bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak olarak kabul edilmiş, "Tanımlar" başlıklı 2. maddesinde de; **Çevre:** Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı, **Çevre korunması:** Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü, **Sürdürülebilir çevre:** Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini, **Sürdürülebilir kalkınma:** Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi, **Çevresel etki değerlendirilmesi:** Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanununun "İlkeler" başlıklı 3. maddesinin (a) bendinde; başta idare; meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkesin, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlü oldukları, (b) bendinde; çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimlerin, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapacakları, (e) bendinde; çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkının esas olduğu Bakanlık ve yerel yönetimlerin; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlü oldukları düzenlemelerine yer

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/592

verilerek, halkın çevresel etkiler doğurabilecek faaliyetlerle ilgili karar alma sürecine katılım hakkı kabul edilmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin 4. maddesinde; **Etki:** Gerçekleştirilmesi planlanan bir projenin hazırlık, inşaat ve işletme sırasında ya da işletme sonrasında, çevre unsurlarında doğrudan ya da dolaylı olarak, kısa veya uzun dönemde, geçici ya da kalıcı, olumlu ya da olumsuz yönde ortaya çıkması olası değişiklikleri, **Etki alanı:** Gerçekleştirilmesi planlanan bir projenin işletme öncesi, işletilmesi ve işletme sonrasında etkilediği alanı, **Halk:** Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile ulusal mevzuat çerçevesinde bir veya daha fazla tüzel kişi veya bu tüzel kişilerin birlik, organizasyon veya grupları, **Halkın katılımı toplantısı:** Kapsam ve Özel Format belirlenmesinden önce, halkı proje hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere yapılan toplantıyı, **İlgili halk:** Gerçekleştirilmesi planlanan projeden etkilenen veya etkilenmesi muhtemel olan halkı ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

Dava konusu Yönetmelikte halkın çevresel konularda karar alma sürecine katılımı farklı aşamalar dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 8. maddesinin 5. fıkrasında; çevresel etki değerlendirilmesi sürecine tabi olan bir **proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığı**, ÇED sürecinin başladığı, ÇED Başvuru Dosyasının halkın görüşüne açıldığı ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin Valiliğe veya Bakanlığa verilebileceği, Bakanlık ve Valilik tarafından **anons, askıda ilan, internet vb. şekilde** halka duyurulacağı düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 9. maddesinde; halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere; Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar ve proje sahibinin katılımı ile Bakanlıkça belirlenen tarihte, **projeden en çok etkilenmesi beklenen ilgili halkın kolaylıkla ulaşabileceği** Valilikçe belirlenen merkezi bir yer ve saatte Halkın Katılımı Toplantısı düzenleneceği, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşların toplantı tarihini, saatini, yerini ve konusunu belirten bir ilanı; projenin gerçekleştirileceği yörede yayınlanan yerel süreli yayın ile birlikte yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede toplantı tarihinden en az on (10) takvim günü önce yayınlatacağı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürünün veya görevlendireceği bir yetkilinin başkanlığında yapılacak olan Halkın Katılım Toplantısında; halkın, proje hakkında bilgilendirilmesi, görüş, soru ve önerilerinin alınması sağlanacağı, Başkanın, katılımcılardan görüşlerini yazılı olarak vermelerini isteyebileceği, toplantı tutanağının, bir sureti Valilikte kalmak üzere Bakanlığa gönderileceği, Valiliğin, Halkın Katılımı Toplantısı ile halkın görüş ve önerilerini bildirebileceği süreç ile ilgili zamanlama takvimini ve iletişim bilgilerini halka duyuracağı, halkın görüş ve önerileri, zamanlama takvimi içerisinde Komisyona sunulacağı, Komisyon üyelerinin, kapsam belirlemesi öncesinde proje uygulama yerini inceleyebileceği, kendilerine iletilen tarihe göre Halkın Katılımı Toplantısına katılabilecekleri, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar tarafından halkı bilgilendirmek amacıyla broşür dağıtmak, anket, seminer gibi çalışmaların Halkın Katılımı Toplantısından önce yapılabileceği veya internet sitesinden yayınlanabileceği, 10. maddesinin 1. fıkrasında ise; Komisyon üyesi kurum/kuruluşların görüş ve önerileri ile halktan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda Bakanlıkça ÇED Raporu Özel Formatı hazırlanacağı düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 11. maddesinin 3. fıkrasında; ÇED Raporu Özel Formatına uygun hazırlandığı tespit edilen **ÇED Raporu ile ilgili inceleme değerlendirme sürecinin başladığı** ve ÇED Raporunun halkın görüşüne açıldığı, Bakanlık ve Valilik tarafından **anons, askıda ilan, internet vb. şekilde** halka duyurulacağı, ÇED Raporunu incelemek isteyenlerin, duyuru tarihinden itibaren rapor nihai edilene kadar raporu inceleyerek proje hakkında Bakanlığa veya Valiliğe görüş bildirebilecekleri, Valiliğe bildirilen görüşlerin Bakanlığa iletileceği, bu görüşlerin

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/592

Komisyon tarafından dikkate alınacağı ve Bakanlıkça yeterli verilmiş kurum/kuruluşlar tarafından ÇED Raporuna yansıtılacağı belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 12. maddesinin 9. fıkrasının(ç) bendinde de, Komisyonun ÇED Raporunu inceleme ve değerlendirme aşamasında, halkın katılımı toplantısı ve süreç içerisinde gelen görüş ve önerilere çözüm getirilip getirilmediğine ilişkin inceleme ve değerlendirmeleri yapacağı ifade edilmiştir.

Yönetmeliğin 14. maddesinin 1. fıkrasında ise, Komisyonun incelemesi sonucunda ortaya çıkan **nihai ÇED raporunun halkın görüş ve önerileri alınmak üzere Bakanlık ve/veya Valilik tarafından askıda ilan ve internet aracılığı ile on (10) takvim günü görüşe açılacağı**, Bakanlıkça proje ile ilgili karar alma sürecinde bu görüşlerin de değerlendirileceği, Bakanlığın halktan gelen görüşler doğrultusunda, rapor içeriğinde gerekli eksikliklerin tamamlanmasını, ek çalışmalar yapılmasını ya da Komisyonun yeniden toplanmasını isteyebileceği düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 14. maddesinin 3. fıkrasında, **Bakanlığın proje için karar verirken**, komisyon çalışmalarını ve halkın görüşlerini dikkate alacağı ve poje hakkında "ÇED Olumlu" ya da "ÇED Olumsuz" kararının Bakanlık ve Valilik tarafından **askıda ilan ve internet aracılığı ile halka duyurulacağı** belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 17. maddesinin 2. fıkrasında ise; seçme eleme kriterlerine tabi olan EK-II listesindeki projeler hakkında verilen "ÇED Gereklidir" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararının Valiliğe, proje sahibine ve Bakanlıkça yeterli verilmiş kurum/kuruluşlara bildirileceği, Valiliğin, bu kararı **askıda ilan ve internet aracılığıyla halka duyuracağı** düzenlenmiştir.

Tüm bu süreç göz önüne alındığında; ÇED sürecine tabi bir projenin başvuru aşamasından başlayarak, ÇED raporu hazırlanmadan önce ve rapor hazırlandıktan sonra, raporun inceleme ve değerlendirme aşamasında, komisyon incelemesinden geçerek son hali verilmesi ve karar alma aşamasında halkın görüş ve önerilerinin dikkate alınacağı ve en son olarak da Ek-I ve Ek-II listelerinde yer alan projeler hakkında verilen kararın halka duyurulacağı düzenlenerek, halkın çevresel konularda karar alma sürecine katılımı farklı aşamalar dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Halkın etkin bir şekilde katılımını sağlamak ve süreç sonunda proje hakkında verilen kararın hukuka uygun olmadığını düşünceleri halinde, ilgili halkın bu kararı yargı makamları önüne taşıyabilmesini sağlamak için yapılacak olan ilan ve duyuruların, özellikle projeden en çok etkilenecek veya etkilenmesi muhtemel olan ilgili halkın kolaylıkla haberdar olabileceği şekilde yapılması gerekmektedir.

Dava konusu Yönetmeliğin 8. maddesinin 5. fıkrasında; proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığı, ÇED sürecinin başladığı, ÇED Başvuru Dosyasının halkın görüşüne açıldığı ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin Valiliğe veya Bakanlığa verilebileceği, 11. maddesinin 3. fıkrasında; proje ile ilgili inceleme değerlendirme sürecinin başladığı ve ÇED Raporunun halkın görüşüne açıldığı konusunda Bakanlık ve Valilik tarafından **anons, askıda ilan, internet vb. şekilde halka duyuru yapılacağı**, 14. maddesinin 1. fıkrasında ise; Komisyon tarafından incelenerek son şekli verilen ÇED Raporunun, halkın görüş ve önerilerini almak üzere, Bakanlık ve/veya Valilik tarafından **askıda ilan ve internet aracılığı ile on (10) takvim günü görüşe açılacağı** düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 14. maddesinin 3. fıkrasında; EK-I listesinde olan projeler hakkında verilen "ÇED Olumlu" ya da "ÇED Olumsuz" kararının Bakanlık ve Valilik tarafından 17. maddesinin 2. fıkrasında ise; EK-II listesinde olan projeler hakkında verilen "ÇED Gereklidir" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararının Valilik tarafından, **askıda ilan ve internet aracılığıyla halka duyurulacağı** belirtilmiştir.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

Dava konusu Yönetmelikte ÇED sürecinde halkın katılımının sağlanması, ÇED süreci sonucunda ise alınan kararların halka duyurulması amacıyla ilan ve duyuru yapılması zorunluluğu getirilmiş ise de; ilan ve duyuruların yapılmasının öngörüldüğü "anons" ve "askıda ilan" kavramlarının tanımı yapılmamış, ÇED sürecinde yapılacak olan anons ve askıda ilanlar ile ÇED süreci hakkında verilen kararlar için yapılacak olan askıda ilanın nerede yapılacağı, projeden etkilenen veya etkilenmesi muhtemel olan halkın yaşadığı yerde yapılıp yapılmayacağı, yapılacak olan anons ve ilanın ilgili halkın rahatlıkla öğrenebileceği şekilde yapılması konularında ise herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Bu nedenle, Yönetmeliğin 8. maddesinin 5. fıkrasının, 11. maddesinin 3. fıkrasının, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkraları ile 17. maddesinin 2. fıkrasında, Anayasanın 56. maddesine ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 3. maddesine uyarlık görülmemiştir.

Yönetmeliğin 19/1 maddesinin (b) bendinin incelenmesi:

2872 sayılı Çevre Kanununun "Faaliyetin durdurulması" başlıklı 15. maddesinde; "Bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davranışlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından **bir defaya mahsus olmak üzere esasları yönetmelikle belirlenen ve bir yılı aşmamak üzere süre verilebilir.** Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda, bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur. Çevresel Etki Değerlendirmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler ise mahallin en büyük mülki amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulur. Süre verilmesi ve faaliyetin durdurulması, bu Kanunda öngörülen cezaların uygulanmasına engel teşkil etmez." hükmüne yer verilmiştir.

Dava konusu Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılan 2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin 19. maddesinin (b) bendinde; "ÇED Olumlu" kararı ya da "ÇED Gerekli Değildir" kararı verildikten sonra, proje sahibi tarafından nihai ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyasında taahhüt edilen hususlara uyulmadığının tespit edilmesi durumunda söz konusu taahhütlere uyulması için projeye ilgili Bakanlıkça/Valilikçe **bir defaya mahsus olmak üzere en fazla doksan gün süre verilebilir.** Bu süre sonunda taahhüt edilen hususlara uyulmaz ise yatırım durdurulur. Yükümlülükler yerine getirilmedikçe durdurma kararı kaldırılmaz. 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümlerine göre işlem tesis edilir." hükmüne yer verilmiştir.

Dava Konusu Yönetmeliğin 19. maddesinin (b) bendinde ise; ""ÇED Olumlu" kararı ya da "ÇED Gerekli Değildir" kararı verildikten sonra, proje sahibi tarafından nihai ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyasında taahhüt edilen hususlara uyulmadığının tespit edilmesi durumunda söz konusu taahhütlere uyulması için projeye ilgili Bakanlıkça/Valilikçe **bir defaya mahsus olmak üzere süre verilebilir.** Bu süre sonunda taahhüt edilen hususlara uyulmaz ise yatırım durdurulur. Yükümlülükler yerine getirilmedikçe durdurma kararı kaldırılmaz. 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümlerine göre işlem tesis edilir." hükmü yer almaktadır.

Dava konusu Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılan 2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde, proje sahibi tarafından nihai ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyasında taahhüt edilen hususlara uyulmadığının tespit edilmesi durumunda, söz konusu taahhütlere uyulması için projeye ilgili Bakanlıkça/Valilikçe bir defaya mahsus olmak üzere verilebileceği öngörülen doksan günlük süre sınırı kaldırılmıştır.

Davalı idare tarafından, Yönetmelikte en fazla doksan gün olarak belirlenen sürenin uygulamada sorunlar doğurduğu, ÇED sürecinde niteliği ve özelliği sebebiyle doksan gün

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

inde giderilmesi mümkün olmayan çok sayıda taahhüt verilebileceği, 2872 sayılı Kanununun 15. maddesinde bir yılı aşmamak üzere süre verilebileceği düzenlemesine aykırı uygulama yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir.

2872 sayılı Kanununun 15. maddesinde, bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davranışlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere **bir defaya mahsus olmak üzere verilecek olan sürenin esaslarının Yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiş ise de;** Yönetmelik ile belirlenecek olan sürenin Kanunda öngörülen en fazla bir yıllık süre verilebileceği şeklindeki düzenlemeye aykırı olamayacağı açıktır.

Dava konusu Yönetmelikte 19. maddesinin (b) bendinde, taahhüde aykırılık durumunda verilebilecek süreye ilişkin herhangi bir üst sınır konulmadığı anlaşıldığından, söz konusu düzenlemede 2872 sayılı Kanununun 15. maddesine uyarlık görülmemiştir.

Yönetmeliğin 24. maddesinin (f) bendinin incelenmesi:

Dava konusu Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılan 2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin "Çevresel etki değerlendirmesine tabi projeler" başlıklı 7. maddesinde; (1) Bu Yönetmeliğin; a) EK-1'de yer alan projelere, b) "ÇED Gereklidir" kararı verilen projelere, c) *EK-2'de yer alan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesi halinde, mevcut projenin kapasitesi ile kapasite artışı toplamı EK-1'de belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere,* ç) *ÇED Olumlu kararı verilmiş projelerde yapılacak kapasite artışı veya kapasite artışları toplamı EK-1'de yer alan eşik değerler ve üzerinde olan projelere,* d) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ve eşik değeri olan fakat eşik değer altında kaldığından Yönetmelik kapsamı dışında kalan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışı toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi EK-1'de belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere, ÇED Raporu hazırlanması zorunludur." hükmüne, "Seçme, eleme kriterlerine tabi projeler" başlıklı 15. maddesinde ise; "(1) Bu Yönetmeliğin; a) EK-2'de yer alan projeler, b) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ve eşik değeri olan fakat eşik değer altında kaldığından yönetmelik kapsamı dışında kalan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesi planlanması halinde, mevcut projenin kapasitesi ve kapasite artışı toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi EK-2'de belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projeler, c) *ÇED Olumlu Kararı verilmiş projelerde yapılacak kapasite artışı veya artışları toplamı EK-2'de yer alan eşik değerler ve üzerinde olan projeler,* ç) *ÇED Gereklidir kararı verilmiş projelerde, mevcut proje ile kapasite artışı toplamı EK-2'de yer alan eşik değerler ve üzerinde olan projeler,* seçme, eleme kriterlerine tabidir." hükmüne yer verilmiştir.

Dava Konusu Yönetmeliğin "Çevresel etki değerlendirmesine tabi projeler" başlıklı 7. maddesinde; "(1) Bu Yönetmeliğin; a) Ek-1 listesinde yer alan projelere, b) "ÇED Gereklidir" kararı verilen projelere, c) Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi ek-1 listesinde belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere, ÇED Raporu hazırlanması zorunludur." hükmü; "Seçme, eleme kriterlerine tabi projeler" başlıklı 15. maddesinde ise; "(1) Bu Yönetmeliğin; a) Ek-2 listesinde yer alan projeler, b) Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi ek-2 listesinde belirtilen projeler, seçme, eleme kriterlerine tabidir." hükmü yer almaktadır.

2013 tarihli Yönetmeliğin 7. ve 15. maddeleri ile dava konusu Yönetmeliğin 7. ve 15. maddeleri bir arada incelendiğinde; dava Konusu Yönetmeliğin 7. maddesinde, 2013 tarihli Yönetmeliğin 7. maddesinin (c) ve (ç) bentlerine, 15. maddesinde ise 2013 tarihli Yönetmeliğin 15. maddesinin (c) ve (ç) bentlerine yer verilmemiştir.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

2013 tarihli Yönetmeliğin 7. ve 15. maddelerinin (c) ve (ç) bentleri incelendiğinde, bu bentlerin; "ÇED Olumlu" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen projelerde yapılacak kapasite artışlarında uygulanacak yöntemi düzenledikleri anlaşılmaktadır.

Dava konusu Yönetmelikte ise "ÇED Olumlu" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen projelerde yapılacak kapasite artışlarında izlenmesi gereken yöntem 7. ve 15. maddelerden çıkarılmış ve Yönetmeliğin "Olağanüstü durumlar ve özel hükümler" başlıklı 24. maddesinin (f) bendinde düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 24. maddesinin (f) bendinde ise; "ÇED Olumlu" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı bulunan projelerde yapılacak kapasite artışı ve/veya genişletilmesi planlanan projeler için uygulanacak ÇED sürecine ilişkin yöntemin Bakanlıkça belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin 7. maddesinin 1. fıkrasının (ç) ve 15. maddesinin 1. fıkrasının (c) bentlerinin iptali istemiyle açılan davada, Danıştay Ondördüncü Dairesinin 19.06.2014 günlü, E:2013/10649 sayılı kararı ile; "*Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine göre; gerçekleştirilmesi planlanan projeler, canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olarak tanımlanan çevrede geçici ya da kalıcı, olumlu ya da olumsuz değişikliklere yol açabilirler. Bu bağlamda, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlendiği, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin irdelendiği, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirildiği ayrıca projelerin uygulanmasının izlendiği ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların belirlendiği bir süreç yaşanır. Öngörülen bu sürecin başlangıcında, Yönetmelik kapsamındaki faaliyetler için getirilen özel format uyarınca bir proje tanım dosyası hazırlanır. Bu dosyaya göre "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir" kararı verilen projeler için hazırlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun" oluşturulan komisyon tarafından irdelenmesi sonucu "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" veya "Olumsuz" kararı verilir. "ÇED Olumlu" kararı verilen projeler için ise yatırıma başlanabilir. Bu kapsamda, özel formata göre önceden belirlenen kriterlere göre irdelenen projenin gerçekleştirilmesinde sakınca görülmemesi noktasına gelinebilmesi sürecinde faaliyetin uygulanacağı yerin seçimi, faaliyetin büyüklüğü, amacı, ulaşım, iklim, toprağın ve çevrenin özellikleri, olası etkiler ve etkilerin azami giderilme olanakları gibi unsurlar etkilidir. Bu çerçeveden bakıldığında, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre dengesinin sağlanması yolunda çevresel etki değerlendirme kapsamına giren projelerde, çevresel etki değerlendirme sürecinde, tesisin maksimum kapasitesi ve bu maksimum kapasitenin kullanılması halinde çevrenin uğrayacağı olumsuz etkileşimin incelendiği ve bunun sonucuna göre "ÇED Olumlu", "çevresel etki değerlendirme gereklidir" veya "çevresel etki değerlendirme gerekli değildir" kararı verileceği açıktır.*

Yönetmeliğin 7. ve 15. maddelerinde dava konusu bentler dışında mevcut kapasite ile kapasite artışı toplamının eşik değerler üzerinde olması kriteri aranırken, dava konusu bentlerde ÇED Olumlu Kararı verilmiş projelerde sadece kapasite artışının eşik değer üzerinde olması halinde ÇED Raporu hazırlanacağı ya da seçme, eleme kriterlerine tabi tutulacağını düzenlendiği, **ÇED Olumlu Kararı verilmiş projelerde mevcut kapasitenin dikkate alınmaksızın salt kapasite artışının kıstas olarak belirlenmesinin bazı projelerde kapasite artışının ÇED kapsamı dışında bırakılması sonucunu doğuracağı, ÇED Olumlu Kararı verilmiş projelerin, çevre üzerinde olumsuz etkilerinin alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olduğunun saptanması üzerine gerçekleşmesinde sakınca görülmediği belirtilen projelere ilişkin olduğu dikkate alındığında;**

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/592

anılan projelerde kapasite artışı daha derin ve geniş çevresel etkilere neden olacağından, mevcut kapasite ve kapasite artışının bir bütün olarak değerlendirilerek çevreye vereceği zararların ortaya konulması gerekeceği, aksi halin denetimsizliğe yol açacağı kabulü gerekmektedir.

Bu durumda; Anayasa Mahkemesi'nin 15.01.2009 günlü, E:2006/99, K:2009/9 sayılı kararında da belirtildiği üzere; günümüzde çevrenin kirlendikten veya bozulduktan sonra eski hale getirilmesinin çok külfetli olması, hatta kimi durumlarda olanaksız bulunması nedeniyle, kirlenen çevreyi temizleme veya bozulan çevreyi onarma yerine, olumsuz etkileri baştan önlemenin çevresel etki değerlendirilmesi ile ulaşılmak istenilen amaç olduğu, buna karşın, çevre üzerinde olumsuz etkilerinin alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanan projelerde salt kapasite artışının dikkate alınmasının çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkeleri ve kamu yararı ile bağdaşmadığı, bu nedenle yapılan düzenlemelerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır." gerekçeleriyle söz konusu bentlerin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

Danıştay Ondördüncü Dairesinin 19.06.2014 günlü, E:2013/10649 sayılı kararında; "ÇED Olumlu Kararı verilmiş projelerde mevcut kapasitenin dikkate alınmaksızın salt kapasite artışının kıstas olarak belirlenmesinin bazı projelerde kapasite artışının ÇED kapsamı dışında bırakılması sonucunu doğuracağı" gerekçesine yer verilmesine rağmen, dava konusu Yönetmelikte hakkında "ÇED Olumlu" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen projelerde kapasite artışı yapılması durumunda, mevcut kapasite ve kapasite artışının bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği şeklinde düzenleme yapılması yerine, Yönetmeliğin 7. ve 15. maddelerinde "ÇED Olumlu" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen projelerde yapılacak kapasite artışlarında uygulanacak yöntemi düzenleyen bentlere yer verilmemiş ve bu durumlarda uygulanacak ÇED sürecine ilişkin yöntem Bakanlığın takdirine bırakılmıştır.

Bu durumum, kapasite artışlarında izlenmesi gereken yöntemin, mevcut kapasitenin dikkate alınmaksızın salt kapasite artışı üzerinden değerlendirilmesine sebebiyet verebileceği sonucuna ulaşıldığından, yapılan düzenlemede, Anayasanın 56. maddesine, 2872 sayılı Çevre Kanununun 10. maddesine ve yargı kararında yer verilen gerekçelere uyarlık görülmemiştir.

Yönetmeliğin EK-1 ve Ek-2 listelerinin iptali istenilen kısımlarının incelenmesi:

Çevresel etkiler doğurabilecek nitelikte olması sebebiyle ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer alan bir faaliyet veya projenin, eşik değerlerinde değişiklik yapılması veya Ek-1 listesinden çıkarılarak sadece Ek-2 listesinde düzenlenmesi ya da ÇED Yönetmeliği kapsamından tamamen çıkarılması durumlarında, bu değişikliklerin nesnel ve teknik gerekçelere dayanması ve bu faaliyet ve projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunması gerekmektedir.

Yine, Avrupa Birliği ÇED Direktifi EK listelerinde yer alması veya sadece Ek-2 listesinde yer alması dahi, ulusal hukuk uyarınca, çevresel etkiler doğurabilecek nitelikteki faaliyetler için çevresel etki değerlendirmesi sürecinin öngörülmesinde, AB ÇED Direktifinde yer almayan veya EK-2 listesinde yer alan bir faaliyetin, kapasite değerlerine göre ayrıma tabi tutularak hem EK-1 ve hem de Ek-2 listesinde veya sadece EK-1 listesinde düzenlenmesinde bir engel bulunmamaktadır. Nitekim, AB ÇED Direktifi EK listelerinde yer almamasına rağmen, dava konusu ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer alan projelerin varlığı bunun ispatıdır.

Bu kapsamda; 13.10.2015 günlü, E:2015/952 sayılı ara kararı ile davalı idareden; "1-03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesinin 46. maddesinde yer alan; "500 yatak ve üzeri kapasiteli hastaneler" projesi ile EK-2 listesinin 37. maddesinde yer alan "50-500 yatak

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

kapasiteli hastaneler ve hastane ve tıp merkezleri bünyesi dışında yer alan diyaliz merkezleri (15 cihaz ve üzeri)" projelerine, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer verilmemesine,

2- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 18. maddesinde yer alan; "Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler", 31. maddesinde yer alan; "Arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler", 33/n maddesinde yer alan; "Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projeleri" 36. maddesinde yer alan; "Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m2 ve üzeri eğitim tesisleri.)" ve 62. maddesinde yer alan; "Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökümü" proje ve faaliyetlerine, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinde yer verilmemesine,

3- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 55/b maddesinde yer alan; "10 hektar ve 5.000 m3/yıl ve üzeri kapasiteli blok ve parça mermer, dekoratif amaçlı taşların çıkartılması" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin 49/b maddesinde yer verilmemesine,

4- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesinin 15. maddesinde yer alan; "Boru ile içme suyu taşımaları dışında kalan ve akarsu havzaları arasında, **10 milyon m³/yıl ve üzeri** su aktarma projeleri" faaliyetindeki eşik değer, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinin 13. maddesinde "**100 milyon m³/yıl ve üzeri**" olarak artırılmasına,

5- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 53. maddesinde yer alan; "**300.000m³/yıl ve üzeri** yeraltı suyu çıkarma veya yeraltında depolama" faaliyetindeki eşik değer, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinin 47. maddesinde "**1.000.000 milyon m³/yıl ve üzeri**" olarak artırılmasına,

6- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 5. maddesinde; "Tank hacminin **100 m³ ve üzeri** olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler" projesine, EK-2 listesinin 9. maddesinde ise; "Tank hacminin **5 m³ ve üzeri** olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal ve plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler." projesine yer verilmesine rağmen, söz konusu projenin dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri 5 m³ artırılmak suretiyle, sadece EK-2 listesinin 9. maddesinde; "Tank/havuz hacminin **10 m³ ve üzeri** olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler ve/veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler" şeklinde düzenlenmesine,

7- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 11. maddesinde; "**3.000.000 m³ ve üzeri** malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" faaliyetine, EK-2 listesinin 33/o maddesinde ise; "**300.000 m³ ve üzeri** malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" faaliyetine yer verilmesine rağmen, söz konusu projenin dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri değiştirilmek suretiyle, sadece EK-2 listesinin 31/m maddesinde; "**50.000 m³ ve üzeri** malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" şeklinde düzenlenmesine,

8- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 45. maddesinde; "Toplu konut projeleri (**2.000 konut ve üzeri**)" faaliyetine, EK-2 listesinin 35. maddesinde ise; "Toplu konut projeleri (**200 konut ve üzeri**)" faaliyetine yer verilmesine rağmen, söz konusu projenin dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri değiştirilmek suretiyle, sadece EK-2 listesinin 33. maddesinde; "Toplu konut projeleri, (**500 konut ve üzeri**)" şeklinde düzenlenmesine,

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

9- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 48. maddesinde; "Alışveriş merkezleri (50.000 m2 ve üzeri kapalı inşaat alanı)" faaliyetine, EK-2 listesinin 44. maddesinde ise; "Alışveriş merkezleri (10.000 – 50.000 m2 ve üzeri kapalı inşaat alanı)" faaliyetine yer verilmesine rağmen, söz konusu projenin dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri değiştirilmek suretiyle, sadece EK-2 listesinin 39. maddesinde; "Alışveriş merkezleri, (Kapalı otoparklar dâhil 50.000 m2 ve üzeri projeler)" şeklinde düzenlenmesine,

10- 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde, rüzgar enerji santrallerinin türbin sayısı, güneş enerji santrallerinin ise kapladığı alan üzerinden değerlendirilmesine rağmen, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 ve EK-2 listelerinde ise rüzgar ve güneş enerji santrallerinin kurulu güç üzerinden değerlendirilmesine,

İlişkin değişikliklerin;

a)- Hangi gerekçelere dayandığının sorulmasına,

b)- Söz konusu değişikliklerin ve bu değişikliklerin muhtemel çevresel etkilerinin, mevzuat veya bilimsel ve teknik çalışmaya dayanıp dayanmadığının, dayanıyorsa bu hususa ilişkin her türlü bilgi ve belgenin (herhangi bir kamu kurum ve kuruluşundan görüş alınmış veya teknik ve bilimsel çalışmasından yararlanılmış ise bu hususlara ilişkin bilgi ve belgelerin de gönderilmesi suretiyle) istenilmesine,

c)- Dava konusu ÇED Yönetmeliği hazırlanırken dikkate alındığı belirtilen Avrupa Birliği ÇED Direktifinin ve bu Direktifin EK-1 ve EK-2 listelerinin Türkçe metinlerinin istenilmesine" karar verilmiştir.

Dava dosyasının ve Dairemizin E:2015/505, E:2015/585 ve E:2015/586 sayılı dosyalarında davalı idare tarafından verilen cevapların incelenmesinden; ara kararı ile sorulan maddelerden; 2. maddenin bir kısmı ile 3. ve 6. maddeler yönünden açıklamalar yapılmış, diğer maddeler yönünden ise savunma dilekçesinde etraflıca açıklamalar yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca, 27 Haziran 1985 tarihli, 85/337/EEC sayılı Avrupa Topluluklar Konseyi Direktifinin, 03 Mart 1997 tarihli, 97/11/EC sayılı Konsey Direktifi ile değişikliğe uğrayan hali ve EK Listeleri (AB ÇED Direktifi) gönderilmiştir.

Bu itibarla, davalı idare tarafından gönderilen bilgi ve belgeler ile dosya içerisinde bulunan bilgi ve belgeler dikkate alınarak, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 ve EK-2 listelerinde yapılan değişikliklerin incelenmesine geçilmiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesinin 46. maddesinde yer alan; "500 yatak ve üzeri kapasiteli hastaneler" projesi ile EK-2 listesinin 37. maddesinde yer alan "50-500 yatak kapasiteli hastaneler ve hastane ve tıp merkezleri bünyesi dışında yer alan diyaliz merkezleri (15 cihaz ve üzeri)" projelerine, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

Hastane projeleri, 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde düzenlendikten sonra çevresel etki değerlendirmesi sürecine alınmıştır.

Davalı idare tarafından, hastane projelerine hiçbir ÇED Yönetmeliğinde yer verilmediği, sadece 2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde yer verilen hastane projelerinin, AB ÇED Direktifi dikkate alınarak tekrar listelerden çıkarıldığı, sağlık kuruluşlarının gerek inşaat gerekse de işletme aşamasında ürettikleri her türlü atığın nasıl bertaraf edileceğinin ilgili yönetmeliklerle belirlendiği ve bakanlıkça bu kapsamda denetimler yapıldığı belirtilmiştir.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer alan hastane projelerinin, dava konusu Yönetmeliğin EK listelerinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı, ayrıca yukarıda da

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/592

açıklandığı üzere, AB ÇED Direktifinde yer almayan bir faaliyetin ÇED Yönetmeliği kapsamına alınmasına bir engel bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 5. maddesinde; "Tank hacminin 100 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler" projesine, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 5. maddesinde; "Tank hacminin 100 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler" projesine, EK-2 listesinin 9. maddesinde ise; "Tank hacminin 5 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal ve plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler." projesine yer verilmesine rağmen, söz konusu proje, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri 5 m³ artırılmak suretiyle, sadece EK-2 listesinin 9. maddesinde; "Tank/havuz hacminin 10 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler ve/veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler" şeklinde düzenlenmiştir.

Davalı idare tarafından, söz konusu tesislerin, Ek-1 kapsamından çıkarılmış olsa da Yönetmelik kapsamından çıkarılmadığı, Ek-2 listesinde yer almakta olup çevresel etkileri değerlendirilerek gerekli görülmesi durumunda ÇED Gereklidir kararı verilebileceği, bu maddenin AB ÇED Direktifi EK-1 listesinde yer almadığı, EK-2 listesinin "Metallerin Üretilmesi ve İşlenmesi" başlıklı 4. maddesinin (e) bendinde; "elektrolitik ya da kimyasal bir proses kullanılarak metallerin ve plastik materyallerin yüzey arıtımı tesisleri" olarak yer aldığı, toplam tank hacimleri dikkate alındığında, durulama havuzlarının hacminin toplam tank hacminin %50'sini oluşturduğu, taşra teşkilatlarından Bakanlığa gelen geri bildirimlerden yola çıkılarak toplam 5 m³ tank/havuz hacmine sahip tesislerin daha çok atölye tipi tesisler olduğu kanaatine varıldığı, bu nedenle 10 m³ düzenlemesinin uygun görüldüğü ifade edilmiş, ancak bu konuda nesnel, teknik veya bilimsel bir gerekçe veya rapor sunulmamıştır.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer alan faaliyetin, EK-1 listesinden çıkarılmasına ilişkin değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 11. maddesinde; "3.000.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 11. maddesinde; "3.000.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" faaliyetine, EK-2 listesinin 33/o maddesinde ise; "300.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" faaliyetine yer verilmesine rağmen, söz konusu proje, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri değiştirilmek suretiyle, sadece EK-2 listesinin 31/m maddesinde; "50.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri" şeklinde düzenlenmiştir.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

Davalı idare tarafından, özellikle denizlerde ve kıyı sularında deniz araçlarının limana giriş-çıkışlarını, balıkçı barınaklarında teknelerin barınak içerisindeki manevralarını etkileyen deniz dibi sediment birikiminin, denizcilik ve balıkçılık açısından önemli bir dezavantaj olduğu, aynı şekilde göllerin sığlaşarak oradaki sucül faunaya zarar vermesine neden olduğu, veya akarsuların ağızlarını tıkadığı, dolayısıyla dip tarama projeleri çoğunlukla zaruri bir ihtiyaç olduğu, bir balıkçı barınağına dip taraması yapılırken barınağın kullanılamaması ya da bir limanda dip taraması yapılırken limana gemi yanaşamamasının sürdürülebilir kullanma ilkesine aykırı olduğu, 50.000 m3 ve üzerinde malzeme çıkarılan dip taraması projeleri için öncelikle o yöreyi ve ekolojik çevreyi en iyi tanıyan il müdürlüklerinin değerlendirilmesinin alınacağı, çevresel etkilerinin yüksek olduğuna karar verilen projelerde ise ÇED Gereklidir karar verilerek Bakanlığa gönderileceği ifade edilmiş, ancak bu konularda nesnel, teknik veya bilimsel bir gerekçe veya rapor sunulmamıştır.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer alan faaliyetin, EK-1 listesinden çıkarılmasına ilişkin değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 45. maddesinde; "Toplu konut projeleri (2.000 konut ve üzeri)" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 45. maddesinde; "Toplu konut projeleri (2.000 konut ve üzeri)" faaliyetine, EK-2 listesinin 35. maddesinde ise; "Toplu konut projeleri (200 konut ve üzeri)" faaliyetine yer verilmesine rağmen, söz konusu proje, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri değiştirilmek suretiyle, sadece EK-2 listesinin 33. maddesinde; "Toplu konut projeleri, (500 konut ve üzeri)" şeklinde düzenlenmiştir.

Davalı idare tarafından, toplu konut projelerinin ÇED Yönetmeliği kapsamında tamamen çıkarılmadığı, EK-2 listesinde düzenlendiğinden seçme-eleme kriterlerine tabi tutulacağı, AB ÇED Direktifi ve EK listelerinde toplu konut projeleri yer almamasına rağmen, hızla gelişen toplu konut projelerinin çevresel etkilerinin göz ardı edilmemesi gerektiği mütalaa edilerek EK-2 listesinde değerlendirildiği ifade edilmiştir.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 Listelerinde yer alan faaliyetin, EK-1 listesinden çıkarılmasına ilişkin değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı, ayrıca yukarıda da açıklandığı üzere, AB ÇED Direktifinde yer almayan veya EK-2 listesinde yer alan bir faaliyetin, kapasite değerlerine göre ayrıma tabi tutularak hem EK-1 ve hem de EK-2 listesinde veya sadece EK-1 listesinde düzenlenmesinde bir engel bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesinin 48. maddesinde; "Alışveriş merkezleri (50.000 m2 ve üzeri kapalı inşaat alanı)" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinde eşik değer göz önünde bulundurularak, EK-1 listesinin 48. maddesinde; "Alışveriş merkezleri (50.000 m2 ve üzeri kapalı inşaat alanı)" faaliyetine, EK-2 listesinin 44. maddesinde ise; "Alışveriş merkezleri (10.000 – 50.000 m2 ve üzeri kapalı inşaat alanı)" faaliyetine yer verilmesine rağmen, söz konusu proje, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinden çıkarılarak ve EK-2 listesindeki eşik değeri değiştirilmek

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/592

suretiyle, sadece EK-2 listesinin 39. maddesinde; "Alışveriş merkezleri, (**Kapalı otoparklar dâhil 50.000 m2 ve üzeri projeler**)" şeklinde düzenlenmiştir.

Davalı idare tarafından, söz konusu faaliyetin AB ÇED Direktifinde de EK-2 listesinde değerlendirildiği, 2013 tarihli ÇED Yönetmeliği ile hem EK-1 hem de EK-2 listesinde yer alan bu faaliyetin yapılmasının planlandığı alanların, imar planlarında da belirlenmiş alanlar olması sebebi ile faaliyetin özellikle inşaat aşamasındaki çevresel etkileri de dikkate alınarak değerlendirilebilmesi için EK-2 listesinde ele alındığı, 2013 tarihli Yönetmelikteki "kapalı alan" tanımı farklı yorumlara sebebiyet verdiği için, AB ÇED Direktifi ile uyumlu olarak otoparkların da dahil edildiği, eşik değer olarak alanın büyüklüğü alınmış ise de; ÇED Raporlarında etki alanının da dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer alan faaliyetin, EK-1 listesinden çıkarılmasına ilişkin değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı, ayrıca yukarıda da açıklandığı üzere, AB ÇED Direktifinde yer almayan veya EK-2 listesinde yer alan bir faaliyetin, kapasite değerlerine göre ayırma tabi tutularak hem EK-1 ve hem de Ek-2 listesinde veya sadece EK-1 listesinde düzenlenmesinde bir engel bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 18. maddesinde yer alan; "Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler", 31. maddesinde yer alan; "Arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler", 36. maddesinde yer alan; "Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m2 ve üzeri eğitim tesisleri.)" ve 62. maddesinde yer alan; "Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökülmesi" proje ve faaliyetlerine, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliklerin incelenmesi:

2013 tarihli Yönetmeliğin EK-2 listesinin 18. maddesi yönünden;

Davalı idare tarafından, beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesislerde, boyama öncesi yüzey temizleme işleminin uygulanması prosesi gereği, mükerrer değerlendirme olmaması için bu faaliyetin dava konusu Yönetmeliğin Ek-2 Listesinin 9. maddesi kapsamında değerlendirildiği, AB ÇED Direktifinde "Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler" ile ilgili madde bulunmadığı ifade edilmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinin 9. maddesinde; "Tank/havuz hacminin 10 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler ve/veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler" projesi düzenlenmiştir. Bu faaliyet kapsamında yüzey temizleme işlemi yapılmakta ise de, boyanarak üretimin yapılmadığı, ayrıca AB ÇED Direktifinde yer almayan bir faaliyetin, ÇED Yönetmeliğinde düzenlenmesinde bir engel bulunmadığı anlaşıldığından, "beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler" faaliyetinin bu kapsamda değerlendirilmesi suretiyle EK-2 listesinden çıkarılmasında hukuka uyarlık görülmemiştir.

2013 tarihli Yönetmeliğin EK-2 listesinin 31. maddesi yönünden;

Davalı idare tarafından, ÇED Yönetmeliği kapsamında önlem alınabilecek yeterli çevresel etki bulunmadığından, "arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler" yönünden Yönetmelikte yeni bir düzenleme yapılması ihtiyacının hasıl olmadığı, ayrıca, projelerin çevresel etkiler açısından değerlendirilmesi aşamasında, arazi vasfının değiştirilmesi ile ilgili hususun da proje beraberinde değerlendirildiği, bu nedenle ayrı bir madde olarak incelenmesine gerek duyulmadığı ifade edilmiştir.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinde yer alan "arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projelerin", dava konusu Yönetmeliğin EK listelerinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı, ayrıca söz konusu projeye AB ÇED Direktifinin Ek-2 listesinin 1. maddesinin (a,b,c,d) bentlerinde yer verildiği anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

2013 tarihli Yönetmeliğin EK-2 listesinin 36. ve 62. maddeleri yönünden;

Davalı idare tarafından, 2013 tarihli Yönetmeliğin 36. maddesinde yer alan; "Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m2 ve üzeri eğitim tesisleri.)" ve 62. maddesinde yer alan; "Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökümlü" proje ve faaliyetlerine, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliklere yönelik olarak herhangi bir açıklama yapılmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişikliklerde hukuka uyarlık görülmemiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinin 13. maddesinin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesinin 15. maddesinde yer alan; "Boru ile içme suyu taşımaları dışında kalan ve akarsu havzaları arasında, **10 milyon m³/yıl ve üzeri** su aktarma projeleri" faaliyetindeki eşik değer, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinin 13. maddesinde "**100 milyon m³/yıl ve üzeri**" olarak artırılmıştır.

Davalı idare tarafından; bu projeler ile ilgili olarak, çevresel etkiler değerlendirilerek ve yapılan başvurulardaki kapasite değerleri dikkate alınarak eşik değer değiştirilmesinin uygun görüldüğü belirtilmiştir.

Ancak, çevresel etkilerin değerlendirildiğine ilişkin herhangi bir bilgi ve belge gönderilmemesi nedeniyle, değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinin 43. ve 45 maddeleri ile Ek-2 listesinin 42. ve 45. maddelerinin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 ve EK-2 listelerinde, rüzgar enerji santrallerinin türbin sayısı (5-20 olanlar EK-2, 20 ve üzeri olanlar ise EK-1 listesinde düzenlenmiştir), güneş enerji santrallerinin ise kapladığı alan üzerinden (kapladığı alan 2 hektar ve üzeri olanlar EK-2, 20 hektar ve üzeri olanlar ise EK-1 listesinde düzenlenmiştir) değerlendirilmesine rağmen, dava konusu Yönetmeliğin EK-1 ve EK-2 listelerinde ise rüzgar ve güneş enerji santrallerinin kurulu güç üzerinden değerlendirilmeye tabi tutulmuş; rüzgar elektrik santralleri yönünden; kurulu gücü 10-50 MWm olanlar EK-2, 50 MWm ve üzeri olanlar ise EK-1 listesinde, güneş enerji santralleri yönünden ise; kurulu gücü 1-10 MWe olanlar EK-2, 10 MWe ve üzeri olanlar ise EK-2 listesinde düzenlenmiştir.

Davalı idare tarafından, gelişen süreç içerisinde yaşanan aksaklıkların giderilmesi amacı ve bahse konu santrallerin kurulu güç üzerinden lisanslandırılması sebebiyle bu değişikliğin göndeme geldiği ifade edilmiştir.

Rüzgar ve güneş enerji santrallerinin kurulu güç üzerinden lisanslandırılması sebebiyle, kurulu güç üzerinden değerlendirilmeye tabi tutularak Ek-1 ve EK-2 listelerinde düzenlenmelerinde hukuka aykırılık bulunmamakla birlikte; kurulu güçlere ilişkin alt ve üst sınırların, herhangi bir nesnel ve teknik gerekçeye dayanmadığı, bu sınırların çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişikliklerde bu yönden hukuka uyarlık görülmemiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinin 47. maddesinin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 53. maddesinde yer alan; "300.000 m³/yıl ve üzeri yeraltı suyu çıkarma veya yeraltında depolama" faaliyetindeki eşik değer, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinin 47. maddesinde "1.000.000 milyon m³/yıl ve üzeri" olarak artırılmıştır.

Davalı idare tarafından, köylerde, organize sanayi bölgelerinde, tarımda sulama faaliyetinde, yerleşim alanlarında vs. yeraltı suyu kullanımının bulunduğu, Yönetmelikteki debinin çok düşük olmasından dolayı yeni açılacak bir çok kuyu için uygulamada aksama meydana gelebileceği, gelişen süreç içerisinde, projelerin uygulanma aşamasında yaşanan aksaklıkların giderilmesi gerekliliği ve eşik değer kapsamında muhtemel çevresel etkilerin değişmeyeceği öngörüsü ile bu revizyonun gündeme geldiği, her ne kadar belirleyici kriter olarak hacim verilmiş olsa da, hazırlanan ÇED Raporlarında da görüleceği gibi, projelerin, yapılan fizibilite çalışmaları doğrultusunda tüm yönleriyle (hidrojeolojik özellikler, meteorolojik özellikler, yağış miktarı vb.) ele alınmakta olduğu ifade edilmiştir.

Davalı idare tarafından, kapasite artışına ilişkin değişiklik neticesinde, **muhtemel çevresel etkilerin değişmeyeceği öngörüsü ile** bu revizyonun yapıldığının ifade edildiği, dolayısıyla, değişikliğin nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belge bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişiklikte hukuka uyarlık görülmemiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin Ek-1 listesinin 14. maddesi ile EK-2 listesinin 46. maddesinin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesinin 16. maddesinde; "Elektrik enerjisi üretimi amacıyla kurulan su depolama tesisleri (Göl hacmi 10 milyon m³ ve üzeri olan baraj veya göletler)" faaliyetine, Ek-2 listesinin 47. maddesinde; "Elektrik enerjisi üretimi amacıyla kurulan su depolama tesisleri (Göl hacmi 5 milyon m³ ve üzeri olan barajlar veya göletler)" faaliyetine, Ek-2 listesinin 52. maddesinde ise; "Enerji üretimi amacı dışında kurulan su depolama tesisleri (Göl hacmi 5 milyon m³ ve üzeri olan baraj ve göletler)" faaliyetine yer verilmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin EK-1 listesinin 14. maddesinde; "Göl hacmi 10 milyon m³ ve üzeri olan baraj veya göletler" faaliyetine, Ek-2 listesinin 46. maddesinde ise; "Göl hacmi 5 milyon m³ ve üzeri olan barajlar veya göletler" faaliyetine yer verilmiş, 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 listesinin 52. maddesinde yer alan; "Enerji üretimi amacı dışında kurulan su depolama tesisleri (Göl hacmi 5 milyon m³ ve üzeri olan baraj ve göletler)" faaliyetine ise yer verilmemiştir.

Davalı idare tarafından, elektrik enerjisi üretimi amacı dışında kurulan su depolama tesisleri ibaresinin ilgili maddelerden çıkarılması ile bu amaca konu faaliyetlerin ÇED kapsamından çıkarılması değil, diğer tüm amaçların bu madde kapsamında değerlendirilmesinin öngörüldüğü, diğer taraftan, elektrik enerjisi amacıyla kurulan su depolama tesislerinin Yönetmeliğin Ek-1 listesinin 15. maddesi ile EK-2 listesinin 42. maddesinde düzenlendiği, bahse konu projelere ait ÇED süreçlerinin farklı maddeler doğrultusunda şekillendiği ifade edilmiştir.

Yapılan düzenleme ile, su depolama tesislerinin elektrik üretimi amacıyla kurulup kurulmadığına bakılmaksızın ÇED Yönetmeliği kapsamına alındığı, nitekim 03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin Ek-2 listesinin 52. maddesinde yer alan; "Enerji üretimi amacı dışında kurulan su depolama tesisleri (Göl hacmi 5 milyon m³ ve üzeri olan baraj ve göletler)" faaliyetinin de bu çerçevede dava konusu Yönetmelikte ayrı bir madde olarak düzenlenmediği anlaşıldığından, dava konusu düzenlemelerde hukuka aykırılık görülmemiştir.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

Dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinin 49/b maddesinin incelenmesi:

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 55/b maddesinde yer alan; "10 hektar ve 5.000 m3/yıl ve üzeri kapasiteli blok ve parça mermer, dekoratif amaçlı taşların çıkartılması" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin 49/b maddesinde yer verilmemiştir.

Davalı idare tarafından; blok ve parça mermer, dekoratif amaçlı taşların çıkartılması faaliyetlerinin açık ocak işletmeciliği kapsamında olması, söz konusu faaliyetlerde gerçekleştirilen izleme ve denetim çalışmaları, bakanlığa ulaşan şikayetler ve Mahkeme kararları çerçevesinde yapılan değerlendirilmeler sonucunda, çevresel etkilerinin önemli görülmesi sebebiyle değişiklik yapıldığı ve mermer ve dekoratif taşların çıkarılması faaliyetinin, ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesi 27. Maddesinin (a) bendinde yer alan "25 hektar ve üzeri çalışma alanında (Kazı ve döküm alanı toplamı olarak) açık işletmeler" ile EK-2 listesinin 49. maddesinin (a) bendinde yer alan "Madenlerin çıkarılması, (EK-1 listesinde yer almayanlar)" kapsamına alındığı, dolayısıyla artık kapasite sınırı olmaksızın tüm mermer çıkarma faaliyetlerinin Yönetmelik kapsamına alındığı ifade edilmiştir.

Bu durumda; blok ve parça mermer, dekoratif amaçlı taşların çıkartılması faaliyetinin, diğer madencilik faaliyetleri ile aynı maddeler kapsamına alınmasına ilişkin değişiklikte hukuka aykırılık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 33/n maddesinde yer alan; "Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projeleri" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

Davalı idare tarafından; tünellerin genellikle otoyolların ve demiryollarının ayrılmaz bir parçası olduğu, karayolu ve demiryolu projeleri kapsamında yer alan tünellerin, bu projelerin ÇED süreci içinde incelendiği, uygulamada tek başına bir tünel için ÇED süreci yürütülmediği, karayolları ve demiryollarında güzergah değişikliği veya iyileştirme çalışmaları sırasında yapılmak istenen tüneller için ise karayolu şeklinde düşünülerek görüş verildiği ifade edilmiştir.

Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projelerinin, otoyol ve demiryolu projeleri kapsamında değerlendirilerek ÇED sürecine tabi tutulduğu anlaşıldığından, yapılan değişiklikte hukuka aykırılık görülmemiştir.

03.10.2013 tarihli ÇED Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 56. maddesinde yer alan; "Tuzun çıkarılması" faaliyetine, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinde yer verilmemesine ilişkin değişikliğin incelenmesi:

Davacılar tarafından, "Tuzun çıkarılması" faaliyetine dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinde yer verilmediği iddia edilmekte ise de; bu faaliyetin, dava konusu Yönetmeliğin EK-2 listesinin 25. maddesinde "Tuzun çıkarıldığı ve/veya işlendiği tesisler, (Eleme, paketleme hariç)" şeklinde düzenlendiği anlaşıldığından, Yönetmeliğin bu kısmında hukuka aykırılık görülmemiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin 2. maddesinin (c) bendi, 4/1. maddesinin (g, i, o, p) bentleri, 7/1. maddesinin (c) bendi, 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli", "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadeleri ve 4/1 maddesinin (o) bendinde belirtilen gerekçeler doğrultusunda maddenin tamamı, 10. maddesinin 1. fıkrasının ve eksik düzenleme nedeniyle maddenin tamamı, 11. maddesinin 1. fıkrası, 12. maddesinin 2. fıkrası ve 9. fıkrasının (b) bendi, 17. maddesinin 1., 3. ve 4. fıkraları, 20. maddesi, 21. maddesinin 1. fıkrası, 24. maddesinin 1. fıkrasının (a, b, c, ç, d, e) bentleri, 25. maddesinin 1. fıkrası, geçici 1. ve 3. maddeleri ile eksik düzenleme nedeniyle 15. maddenin ve 16. maddenin 4. fıkrası, bu maddelerin iptal edilmesi halinde Yönetmeliğin diğer maddelerinin uygulama olanağı kalmayacağından Yönetmeliğin tamamının iptalinin istemi ile Ek-1 listesinin 14. maddesi, EK-2 listesinin 46. ve 49/b maddeleri ve EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Ulaştırma amacı ile kullanılan

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

10 km. ve üzeri tünel projeleri, 2- Tuzun çıkarılması faaliyetine ilişkin değişiklikler sağlık etki değerlendirilmesi yapılmasına yönelik düzenlemelere EK'lerde esaslı bir şekilde yer verilmemesi nedeniyle EK-1 ve EK-2 listesinin tamamının eksik düzenleme nedeniyle iptali istemine ilişkin kısımlarında; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 4001 sayılı Yasa ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında sayılan koşulların gerçekleşmediği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 4001 sayılı Yasa ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında sayılan koşulların gerçekleşmiş olduğu anlaşıldığından; dava konusu Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi, 8. maddesinin 5. fıkrası, 11. maddesinin 3. fıkrası, 14. maddesinin 1. ve 3. fıkraları, 17. maddesinin 2. fıkrası, 19/1 maddesinin (b) bendi ve 24. maddesinin (f) bendi ile; EK-1 listesinin 13, 43 ve 45. maddeleri, EK-2 listesinin 41, 42, 45, ve 47. maddeleri, EK-1 listesinden çıkarılan; 1-Tank hacminin 100 m³ ve üzeri olduğu, elektrolitik veya kimyasal bir proses kullanılarak metal veya plastik maddelerin yüzeylerinin metalle kaplandığı tesisler veya yüzey temizleme işleminin yapıldığı tesisler, 2- 3.000.000 m³ ve üzeri malzeme çıkarılması planlanan dip taraması projeleri, 3- Toplu konut projeleri (2.000 konut ve üzeri), 4- 500 yatak ve üzeri kapasiteli hastaneler, 6- Alışveriş merkezleri (50.000 m² ve üzeri kapalı inşaat alanı) proje ve faaliyetlere ilişkin düzenlemeler ile EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Beyaz eşyaların boyanarak üretiminin yapıldığı tesisler, 2- Arazi kullanım vasfını değiştirmeyi amaçlayan projeler, 3- Eğitim kampüsleri (kapladığı alan 50.000 m² ve üzeri eğitim tesisleri.), 4- 50-500 yatak kapasiteli hastaneler ve hastane ve tıp merkezleri bünyesi dışında yer alan diyaliz merkezleri (15 cihaz ve üzeri), 5- Bu Yönetmeliğin EK-1'inde yer alan sanayi ve enerji tesislerinin sökümü proje ve faaliyetlere ilişkin değişiklikler yönünden oybirliğiyle **yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne**; Yönetmeliğin 2. maddesinin (c) bendi, 4/1 maddesinin (g, o, p) bentleri, 7/1. maddesinin (c) bendi, 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "yerel süreli" "yayın", "yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede" ifadeleri ve 4/1 maddesinin (o) bendinde belirtilen gerekçeler doğrultusunda maddenin tamamı, 10. maddesinin 1. fıkrasının ve eksik düzenleme nedeniyle maddenin tamamı, 11. maddesinin 1. fıkrası, 12. maddesinin 2. fıkrası ve 9/1. fıkrasının (b) bendi, 17. maddesinin 1., 3. ve 4. fıkraları, 20. maddesi, 21. maddesinin 1. fıkrası, 24. maddesinin 1. fıkrasının (a, b, c, ç, d, e) bentleri, geçici 3. maddesi ile eksik düzenleme nedeniyle 15. maddenin ve 16. maddenin 4. fıkrası, bu maddelerin iptal edilmesi halinde Yönetmeliğin diğer maddelerinin uygulama olanağı kalmayacağından yönetmeliğin tamamının iptalinin istemi ile Ek-1 listesinin 14. maddesi, EK-2 listesinin 46. ve 49/b maddeleri ve EK-2 listesinden çıkarılan; 1- Ulaştırma amacı ile kullanılan 10 km. ve üzeri tünel projeleri, 2- Tuzun çıkarılması faaliyetine ilişkin değişiklikler ile sağlık etki değerlendirilmesi yapılmasına yönelik düzenlemelere EK'lerde esaslı bir şekilde yer verilmemesi nedeniyle EK-1 ve EK-2 listesinin tamamının eksik düzenleme nedeniyle iptali istemi yönünden oybirliği, 4. maddesinin (i) bendi, 25. maddesinin 1. fıkrası ve geçici 1. maddesine ilişkin kısmı yönünden ise oyçokluğuyla **yürütmenin durdurulması isteminin reddine**, bu kararın tebliğini izleyen (7) gün içerisinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna itiraz edilebileceğinin duyurulmasına, **02/02/2016** tarihinde karar verildi.

(X) KARŞI OY :

Çevresel Etki Değerlendirmesi; çevreye önemli etkileri olabilecek faaliyetlerle ilgili projelerin planlama aşamasından başlayarak faaliyetin inşaat, işletme ve faaliyetin sona erdirilmesinden sonra meydana gelebilecek etkilerinin, proje hakkında karar alınmadan önce bilimsel yöntem ve tekniklerle irdelenmesi, olumsuz etkilerinin önlenmesi ve gerekli önlemlerin belirlenmesi, projenin tüm uygulama aşamalarında bu etkilerin ve önlemlerin izlenmesi ve denetlenmesi sürecidir. 2872 sayılı Çevre Kanununun 2. maddesinde; çevresel etki değerlendirmesinin, gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları ifade edeceğinin düzenlenmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendinde Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinin; gerçekleştirilmesi planlanan projenin çevresel etki değerlendirmesinin yapılması için başvuru ile başlayan; inşaat, işletme ve işletme sonrası çalışmaları kapsayan süreci ifade edeceği düzenlenmiştir. Ancak; gerçekleştirilmesi planlanan projenin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesi sürecini içeren başvuru ile inşaat arasındaki sürecin ise kapsama alınmadığı anlaşıldığından, çevresel etki değerlendirmesinin kapsamının daraltıldığı, bu nedenle, 2872 sayılı Kanunun 2. maddesinin kapsamını daraltan söz konusu düzenlemelerin çevresel etki değerlendirilmesi ile ulaşılmak istenilen çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkeleri ve kamu yararı ile bağdaşmadığından yapılan düzenlemelerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu nedenle, dava Konusu Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendi yönünden de yürütmenin durdurulması isteminin kabulü gerektiği görüşü ile Daire kararının bu kısma katılmıyorum.

(XX) KARŞI OY :

Yönetmeliğin 25. maddesi yönünden:

Dava konusu Yönetmeliğin "Entegre projeler" başlıklı 25. maddesinde; "Bu Yönetmeliğe tabi birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde, Bakanlıkça entegre proje için tek bir ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması istenebilir." hükmüne yer verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 15.01.2009 günlü, E:2006/99, K:2009/9 sayılı kararında da belirtildiği üzere; günümüzde çevrenin kirlendikten veya bozulduktan sonra eski hale getirilmesinin çok külfetli olması, hatta kimi durumlarda olanaksız bulunması nedeniyle, kirlenen çevreyi temizleme veya bozulan çevreyi onarma yerine, olumsuz etkileri baştan önlemenin çevresel etki değerlendirilmesi ile ulaşılmak istenilen amaçtır.

Bu nedenle, entegre bir projenin tüm etkilerinin bir bütün olarak en başta değerlendirilmesi ve alınacak tedbirlerin de ona göre belirlenmesi gerekmektedir.

Davalı idarece, daha sonradan yapılan projeler bakımından, çevresel etkilerin önceki projelerin çevresel etkileri ile birlikte kümülatif olarak değerlendirileceği ifade edilmektedir. Ancak yukarıda bahsedilen Anayasa Mahkemesi kararından da anlaşılacağı üzere, kirlenen çevreyi temizleme veya bozulan çevreyi onarma yerine, olumsuz etkileri baştan önlemenin çevresel etki değerlendirilmesi ile ulaşılmak istenilen amaç olması nedeniyle, kümülatif etkilerin entegre projenin tümü açısından en başta tespit edilmesi gerekmektedir.

Bu nedenle, entegre bir projenin birden fazla ÇED sürecine ayrılmasına imkan veren düzenlemede hukuki isabet görülmemiştir.

Yönetmeliğin geçici 1. maddesi yönünden:

Dava konusu Yönetmeliğin "Geçiş süreci" başlıklı geçici 1. maddesinde; "Bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce, ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası Valiliğe ya da Bakanlığa sunulmuş projelere bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya başvuru tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri uygulanır." hükmüne yer verilmiştir.

Hukuk devletinin korumakla yükümlü olduğu evrensel ilkelerden biri hukuk güvenliği ilkesidir. Hukuk güvenliği ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılan ortak değerdir. Kural olarak hukuk güvenliği idari işlemlerin geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. İdari işlemlerin geriye yürütmeziği ilkesi uyarınca kamu yararı ve kamu düzeni, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında idari işlemler, ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere tesis edilirler. Ancak, idarenin kişilerin lehine yeni haklar sağlayan idari işlemleri geçmişe etkili olarak yapma konusunda takdir yetkisine sahip olduğunda kuşku yoktur.

Anayasanın 56. maddesinde, herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, 2872 sayılı Çevre Kanununun 1. maddesinde; Kanunun amacı; bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak olarak kabul edilmiş, 3. maddesinde, çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimlerin, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapacakları, çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkının esas olduğu ve bakanlık ve yerel yönetimlerin; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlü oldukları düzenlemelerine yer verilerek, halkın çevresel etkiler doğurabilecek faaliyetlerle ilgili karar alma sürecine katılım hakkı kabul edilmiştir.

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/592

Anayasa ve Çevre Kanunu uyarınca kabul edilen "katılım", "sürdürülebilir çevre" ve "sürdürülebilir kalkınma" ilkeleri , çevreye olumsuz etkisi olabilecek faaliyetler hakkında karar alırken halkın da görüşlerine başvurma mecburiyeti getirmesi nedeniyle, bu tür faaliyetler sadece idare ile yatırımcı arasındaki bir süreç olmaktan çıkarmış, halkın da dahil olduğu üçlü bir süreç haline getirmiştir.

Bu nedenle, dava konusu Yönetmeliğin geçici 1. madde hükmünün bu ilkeler çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

Dava konusu Yönetmelik hükümlerinin sadece proje sahibinin lehine olan hükümlerin geçmişe etkili olarak uygulanabilmesine imkan tanıyan, sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kalkınma ve katılım ilkeleri çerçevesinde çevrenin korunması hususunu ise göz ardı eden düzenlemenin, 2872 sayılı Çevre Kanununun amacına aykırı olduğu sonucuna varıldığından, dava konusu Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde hukuki isabet görülmemiştir.

Bu nedenlerle; dava konusu Yönetmeliğin 25. ve geçici 1. maddeleri yönünden de yürütmenin durdurulması isteminin kabulü gerektiği görüşü ile Daire kararının bu kısmına katılmıyorum.